

Blindvaren op een sterke dijk

In februari 1995 stond de dijk bij Ochten (Gld) op doorbreken. Nadat deze was versterkt, konden de inwoners naar hun woningen terug. FOTO ANP

De kans is klein, maar wat als het toch een keer misgaat?

Joop Bouma

Hoe hoog de dijk ook is, het kán zomaar een keer misgaan, zegt wetenschapper Teun Terpstra van de Universiteit Twente. Zoals in 1993 en in 1995, toen rivierdijken dreigden te bezwijken door extreem hoge waterstanden. Het ging maar net goed. Terpstra's probleem: Nederland steekt miljarden in veiliger dijken en dat is verstandig, maar de bevolking weet nog nauwelijks hoe ze moeten reageren als er onverhoopt toch een dijk doorbreekt.

Een Delta-commissie, onder leiding van oud-minister Cees Veerman, deed afgelopen maand een lange reeks voorstellen om de gevolgen van de zeespiegelstijging te beteugelen, maar bewoners van laag gelegen gebieden zijn op een calamiteit niet voorbereid, wijst het onderzoek van Terpstra uit. Sterker, ze maken zich nauwelijks zorgen, waarschijnlijk vooral om het vertrouwen in dijken en keringen tamelijk groot is.

„De overheid heeft jarenlang verkondigd dat zij zal zorgen voor droge voeten, en dat we rustig kunnen gaan slapen. Zolang de bevolking een groot vertrouwen heeft in de bescherming tegen overstromingen en die overstromingen uitblijven, is er niets aan de hand. Immers, in dat geval is er weinig aanleiding voor de bevolking om zich zorgen te maken over dit risico. Niemand kan garanderen dat de dijken het houden onder alle omstandigheden.”

Een kwart van de Nederlandse waterkeringen voldoet niet aan de wettelijke veiligheidsnorm, zegt Terpstra. „En van nog eens een derde van de dijken is niet bekend of ze aan de veiligheidsnormen voldoen. Hoe veilig dijken ook zijn, een overstroming is nooit uit te sluiten. De overheid moet zich daarom niet alleen bezighouden met het voorkomen van rampen door de dijken te versterken, maar ook met het beheersen van rampen die zich kunnen voordoen.”

In samenwerking met Leven met Water, een kennisprogramma op het gebied van waterbeheer, en de stichting toegepast waterbeheer (Stowa), deed Terpstra onderzoek naar de vraag hoe Nederlanders denken over overstromingsrisico's.

Terpstra vroeg inwoners van de Noordoostpolder, Zuidelijk en Oostelijk Flevoland, Delfland en de Alblasserwaard/Vijfheerenlanden een vragenlijst in te vullen. De steekproef onder 1648 personen wees uit dat vooral bewoners in de IJsselmeerpolders zich het minst zorgen maken over het risico op overstromingen.

In de Hollandse polders is er wat meer bezorgdheid. Volgens het rapport is dat mogelijk te verklaren doordat de Lek en de Merwede in 1993 en 1995 te maken kregen met extreem hoog water.

De angst voor een overstroming mag dan in de Hollandse polders wat groter zijn, de bewoners maken zich

daar gemiddeld toch meer zorgen over stankoverlast van bedrijven en een calamiteit in een chemische fabriek. Bovendien, in alle vier gebieden maken mensen zich meer zorgen over wateroverlast door hevige regenval.

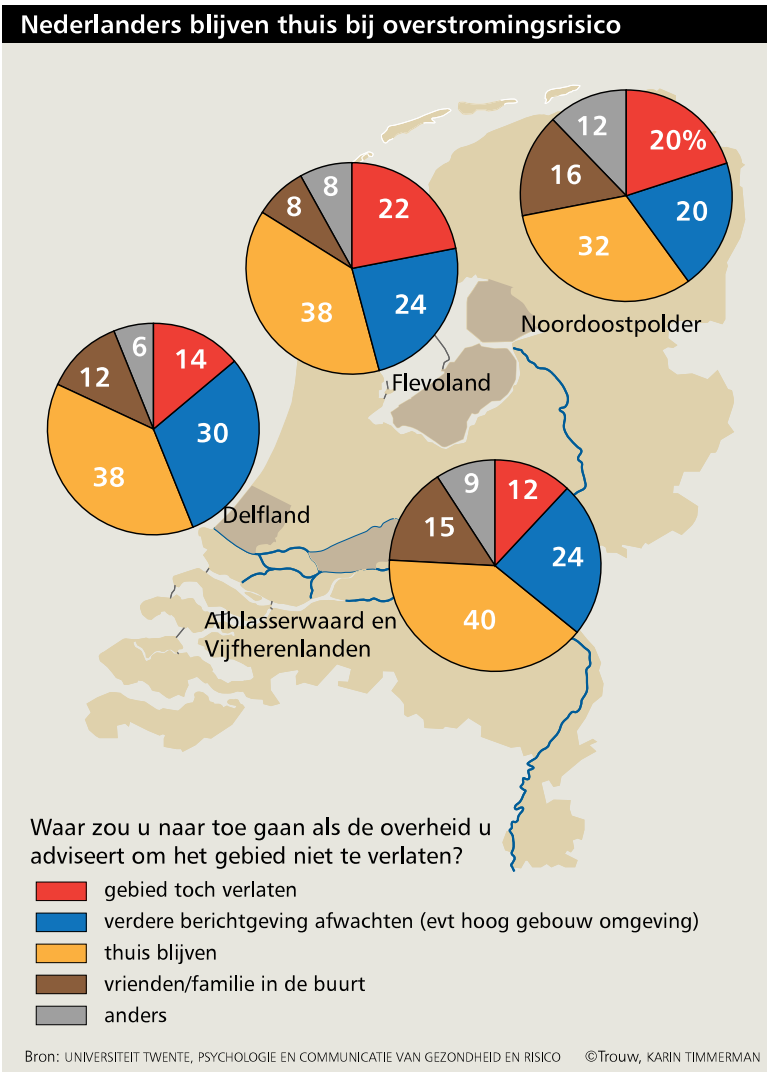
Terpstra vindt dat overheden in hun contacten met de bevolking meer de nadruk moeten leggen op de grote gevolgen van een overstroming. „Ook moet de overheid aangeven hoe mensen zich daarop kunnen voorbereiden. Anders zadel je ze met een onoplosbaar probleem op.”

De nadruk ligt nu volgens hem te veel op de kleine kans op overstroming. In zijn rapport doet hij aanbevelingen. Overheden zouden op regionaal niveau informatie moeten bieden aan burgers over overstromingsdieptes, vluchtroutes en veilige plaatsen.

Het rapport stelt vast dat inwoners van risicogebieden een eigen verantwoordelijkheid hebben om zich voor te bereiden op een overstroming, maar dat zij zich dat onvoldoende realiseren.

Terpstra: „De kans op een overstroming is klein. Maar dat mag de overheid er niet van weerhouden na te denken over wat we moeten doen als het toch misgaat. Bij een overstroming in Nederland gaat het per definitie om grote gebieden. Dat heeft grote gevolgen, zowel in termen van slachtoffers en schade, als in economische en sociaal maatschappelijke zin.”

Polderbewoners maken zich weinig zorgen over een dijkdoorbraak. Ze zijn niet voorbereid op een eventuele overstroming, blijkt uit onderzoek. Is dat de eigen verantwoordelijkheid van de inwoners of een taak voor de overheid?

Iets enger dan griep

Inwoners van polders maken zich meer zorgen over milieuproblemen, de stijgende kosten van levensonderhoud, criminaliteit, dan over een grote overstroming in hun regio. Gedragdeskundigen van de TU Twente legden hen een lijst met 14 risico's voor. Ze moesten aangeven in hoeverre ze zich daarover zorgen maken. Het overstromingsrisico door dijkdoorbraak kwam op de één na laatste plaats. Alleen een griepepidemie scoorde nog lager. Terreur, de eigen gezondheid en de klimaatverandering eindigen veel hoger op het zorgenlijstje. Bezorgdheid over wateroverlast door regen kwam ook veel hoger uit.